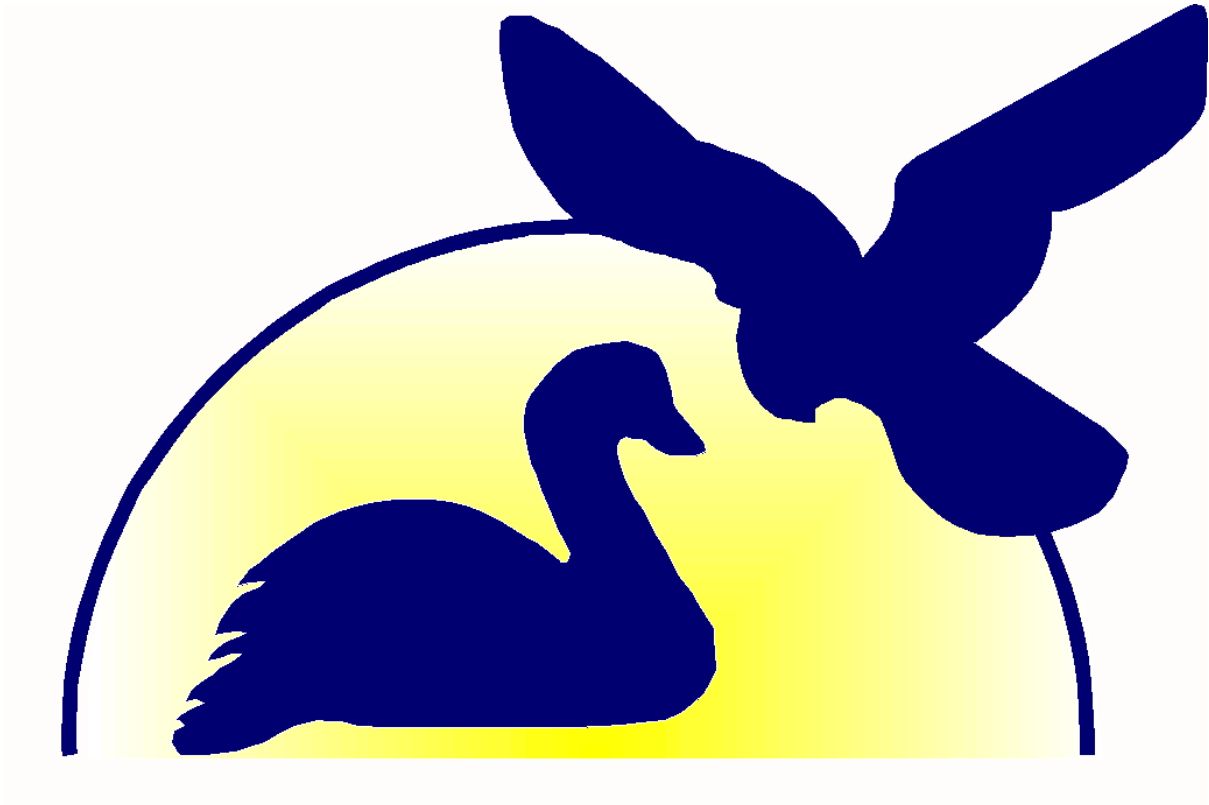

Protocol Dyscalculie

KBS Franciscus Maarssen

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Hoofdstuk 1. Visie en uitgangspunten	3
Hoofdstuk 2. Dyscalculie	4
Hoofdstuk 3. Herkennen van rekenproblemen	4
Hoofdstuk 4. Fasen onderwijsbehoeften rekenen	5
Hoofdstuk 5. Interne diagnostiek	7
Hoofdstuk 6. Begeleiding op school	8
Hoofdstuk 7. Communicatie met ouders	8

Inleiding

Aan de hand van het landelijk protocol ERWD (Ernstige Reken- Wiskunde problemen en Dyscalculie) is het protocol dyscalculie van KBS Franciscus tot stand gekomen.

In dit protocol wordt beschreven hoe op KBS Franciscus wordt gewerkt aan het voorkomen, onderkennen en aanpakken van rekenproblemen of dyscalculie. Dit protocol maakt onderdeel uit van het zorgplan van KBS Franciscus.

Kinderen met dyscalculie hebben een hardnekkig probleem met het aanleren en automatiseren van reken- en telhandelingen. Dit komt voor bij zo'n 3 tot 6 procent van de basisschoolleerlingen. Er is een verschil tussen rekenproblemen en een rekenstoornis. Binnen dit protocol worden deze verschillen inzichtelijk gemaakt.

KBS Franciscus besteedt veel aandacht aan het vroegtijdig signaleren en de begeleiding van leerlingen met rekenproblemen. Indien deze zorg en begeleiding weinig of geen resultaten heeft spreken we van ernstige rekenproblemen of dyscalculie. Dit protocol geeft een omschrijving van de belangrijkste fasen van herkennen, de begeleidingsmethoden en extra maatregelen die op school kunnen worden toegepast. Waar het woord rekenen staat, worden daarmee alle domeinen van rekenen-wiskunde bedoeld, zoals dit in het onderwijs is ingedeeld: getallen, bewerkingen, verhoudingen, meten en meetkunde en informatieverwerking.

Hoofdstuk 1. Visie en uitgangspunten

Het vertrekpunt van dit protocol is onze onderwijssituatie, waarbinnen de invoering van passend onderwijs centraal staat. Passend onderwijs is een samenspel tussen leerling, leerstof en leraar. Iedere leerling heeft recht op onderwijs dat goed afgestemd is op zijn of haar mogelijkheden. Problemen bij het leren zijn normaal. Bij de ene leerling verloopt het leren makkelijker dan bij de andere leerling. Naarmate problemen groter worden, moet het onderwijs steeds nauwkeuriger worden afgestemd op de mogelijkheden van de individuele leerling.

Passend onderwijs begint bij goed onderwijs. De leraar is de professional. Deze heeft kennis van de ontwikkeling van leerlingen in het algemeen en, in het kader van dit protocol, specifiek van de rekenwiskundige ontwikkeling. De leraar werkt in een team van professionals. Gezamenlijk hebben zij de zorg voor de optimale ontwikkeling van elke individuele leerling van de school.

Dit protocol biedt handvatten om het rekenwiskunde-onderwijs bij ons op school zo goed mogelijk af te stemmen op de ontwikkeling van iedere leerling en zoveel mogelijk problemen te voorkomen. De kwaliteit van het rekenwiskunde-onderwijs staat voorop. Kenmerken en mogelijkheden van de individuele leerling die het leren bevorderen of belemmeren spelen hierbij een rol.

Vanuit deze visie hanteren wij de volgende uitgangspunten als leidraad:

1. Functionele gecijferdheid.
2. Ontwikkeling van rekenwiskundige concepten als fundament.
3. Ieder kind is anders.
4. Afstemming van het onderwijsaanbod op de onderwijsbehoeften van de leerling.
5. Onderscheid tussen Ernstige Rekenwiskunde-Problemen en Dyscalculie.
6. Vroegtijdige signalering en onderkenning.
7. Diagnosticerend onderwijzen en handelingsgerichte diagnostiek.
8. Resultaatgerichte begeleiding.

De eerste vijf uitgangspunten onderbouwen onze visie op (ernstige) rekenwiskunde-problemen en dyscalculie. De uitgangspunten 6, 7 en 8 vormen de basis voor het handelen in de praktijk.

In de praktijk is de grens tussen ernstige rekenwiskunde-problemen en dyscalculie moeilijk te trekken. Alleen met extern diagnostisch onderzoek en vervolgens een periode van intensieve, deskundige begeleiding kan worden vastgesteld of het gaat om ernstige rekenwiskunde-problemen of om dyscalculie. In het onderwijs hebben wij te maken met gradaties van stagnatie in de rekenkundige ontwikkeling van individuele leerlingen. De leerlingen die vooruit lopen op de groep worden in dit protocol buiten beschouwing gelaten.

In het protocol gebruiken wij de volgende gradaties:

- De normale, vrijwel ongestoorde ontwikkeling, waarbij de leerling voldoende baat heeft bij het standaard onderwijsaanbod.
- Een ontwikkeling met geringe rekenwiskunde-problemen, op te lossen binnen de school met gerichte begeleiding.
- Een ontwikkeling met ernstige rekenwiskunde-problemen die in principe op te lossen zijn met intensieve begeleiding binnen de school.
- Een ontwikkeling met ernstige en hardnekkige rekenwiskunde-problemen die in principe te begeleiden zijn binnen de school, eventueel met externe ondersteuning. Alleen in dit geval spreken wij van dyscalculie.

Hoofdstuk 2. Dyscalculie

De werkwijze van KBS Franciscus is een specificering op schoolniveau van het protocol 'Ernstige RekenWiskunde-problemen en Dyscalculie' (protocol ERWD). In dit protocol ERWD wordt gesproken van dyscalculie 'als ernstige rekenwiskunde-problemen ontstaan ondanks deskundige begeleiding en zorgvuldige pogingen tot afstemming en deze problemen hardnekkig blijken'.

Dyscalculie wordt gezien als een leerstoornis waarvan juist het hardnekkige karakter 'didactische resistentie' het belangrijkste onderscheidende kenmerk is. Dit hardnekkige rekenprobleem kan met intensieve begeleiding (op didactisch niveau) nauwelijks tot niet verholpen worden.

De problemen worden dan ook primair veroorzaakt door kindkenmerken. Dit betekent dat een uiteindelijke diagnose altijd vooraf dient te gaan door goed rekenwiskunde onderwijs en planmatige (gespecialiseerde) hulp.

KBS Franciscus stemt de begeleiding van kinderen af op de mogelijkheden van het kind. Een dyscalculieverklaring is daarbij niet nodig of direct van belang voor de aanpak van het rekenonderwijs.

De school verricht diagnostisch onderzoek, stemt de begeleiding daarop af en monitort de leerling. De school zorgt niet voor een dyscalculieverklaring, maar ondersteunt de externe instanties bij het vaststellen van de eventuele rekenproblematiek.

Hoofdstuk 3. Herkennen van rekenproblemen

Rekenontwikkeling en werken aan tussendoelen hebben een belangrijke plaats in het onderwijsaanbod op onze school. (Hardnekkige) problemen met het aanleren en automatiseren van reken- en telhandelingen kunnen worden voorkomen, dan wel worden teruggedrongen door hiaten in de ontwikkeling in een zo vroeg mogelijk stadium in het rekenonderwijs te onderkennen en aan te pakken.

Signalen die kunnen wijzen op hiaten in de rekenontwikkeling zijn:

- Langzamer leren tellen al dan niet met fouten maken bij het tellen;
- Moeite met het 'zien' van structuur en zelf structureren van hoeveelheden (patronen);
- Moeite met het ordenen en vergelijken van hoeveelheden en schatten van aantallen;
- Moeite met betekenis verlenen aan rekentaal en symbolisering;
- Moeite met ruimtelijk voorstellen;
- Weinig tot geen spontane getal interesse;
- Zwak (werk)geheugen;
- De leerling maakt opvallend veel fouten bij gemakkelijke rekensommen;
- De leerling is opvallend langzaam bij rekenen;
- De leerling blijft op de vingers tellen, terwijl leeftijdsgenoten dat niet meer doen;
- De leerling heeft moeite met de volgorde van de stappen die nodig zijn bij ingewikkelde rekensommen;
- De leerling vindt begrippen als 'links/rechts' en 'boven/onder' lastig;
- De leerling heeft moeite met klokkijken en/of tijdsbesef.

Hoofdstuk 4. Fasen onderwijsbehoeften rekenen

Aan het signaleren op KBS Franciscus ligt het protocol ERWD ten grondslag. Dit protocol beschrijft vier fasen in onderwijsbehoeften bij het leren van rekenen-wiskunde. In volgorde van groen naar rood nemen de specifieke onderwijsbehoeften en dus ook de behoefte aan afstemming toe.

Dit schema wordt op onze school als volgt ingevuld:

Fase	Signalering	Diagnostiek	Begeleiding
Fase groen			
Leerling ontwikkelt zich gemiddeld of goed en functioneert in de groep	De leerkracht observeert de leerlingen volgens aanwijzingen in de methode	De methodetoetsen worden afgenomen en geëvalueerd in het groepsplan.	De begeleiding vindt plaats volgens aanwijzingen in de methode. Bij te weinig aantoonbare vorderingen gaat de leerling naar fase geel.
Fase geel			
De leerkracht signaleert rekenproblemen bij onvoldoende resultaten op de bloktoetsen van Pluspunt.	De leerkracht observeert dagelijks op specifieke onderdelen, houdt de vorderingen op toetsen en LVS bij en analyseert de resultaten.	Er wordt met het kind een diagnostisch gesprek gevoerd. Na evaluatie van de behaalde resultaten in een voorafgaand blok stelt de leerkracht het groepsplan bij voor het komende blok.	Bij het komende blok geeft de leerkracht de uitvallende leerlingen (in subgroepjes) specifieke instructie volgens het handelingsmodel en het drieslagmodel. De interventies binnen fase groen en geel worden weergegeven in het groepsplan. Bij voldoende ontwikkeling kan de leerling weer aansluiten bij fase groen. Leerlingen die maximaal een half jaar geen of onvoldoende vooruitgang laten zien (LVS) gaan naar fase oranje.
Fase oranje			
De leerling ervaart ernstige rekenwiskunde-problemen op enkele of alle deelgebieden.	De leerkracht observeert dagelijks op specifieke onderdelen, houdt de vorderingen op toetsen en LVS bij en analyseert samen met de intern begeleider/rekencoördinator de resultaten	Bij leerlingen die in fase oranje zijn gekomen wordt een intern diagnostisch onderzoek gedaan. Hierbij wordt nagegaan welke specifieke onderwijsfactoren een rol spelen en welke kindkenmerken het onderwijs positief en negatief beïnvloeden.	De leerkracht stelt samen met de IB-er/rekencoördinator een individueel plan op. Bij voldoende ontwikkeling kan de leerling weer aansluiten bij fase geel. Bij onvoldoende vooruitgang blijft de leerling in fase oranje en wordt het handelingsplan aangepast.
Fase rood			
Wanneer de fases van onderwijsbehoeften (fase groen, geel en oranje) doorlopen zijn en de leerling geen baat heeft bij de geboden ondersteuning, wordt de leerling aangemeld bij het zorgteam.	De orthopedagoog ontvangt alle nodige informatie via de IB-er/rekencoördinator.	De orthopedagoog die behoort bij het zorgteam kan onderzoek verrichten. Ook kan er hulp gevraagd worden bij het samenwerkingsverband Passenderwijs.	Uit de resultaten van het onderzoek volgen handelingsadviezen die de grote lijn voor de begeleiding van de leerling op school en thuis (in samenwerking) beschrijven. Het kind kan een eigen leerlijn krijgen.

Hoofdstuk 5. Interne diagnostiek

Wanneer bij een leerling (fase geel) het vermoeden bestaat dat zelfs door gerichte afstemming de gewenste vooruitgang niet wordt geboekt, dan komt de leerling in fase oranje. Bij deze overgang gaan de leraar en de intern begeleider in overleg met de ouders/verzorgers over tot een intern diagnostisch onderzoek.

Wij spreken van diagnostiek als het gaat om :

"Een geplande interventie, met een duidelijke vraagstelling, in een systematisch gesprek met de leerling, aan de hand van een weloverwogen selectie van rekenwiskunde-opdrachten, met de bedoeling beter te begrijpen hoe de leerling denkt en rekt."

De conclusie hiervan biedt het vertrekpunt om de afstemming voor deze leerling verder te verfijnen naar zijn of haar specifieke onderwijsbehoeften. Deze specifieke onderwijsbehoefte komen in het groepsplan en groepsoverzicht te staan. Onze school probeert de leerling zolang mogelijk bij het reguliere programma te houden. Alleen als blijkt dat een leerling in fase oranje/ rood baat heeft bij een individuele leerlijn, en het mag volgens de richtlijnen van de inspectie, zal daar toe op worden overgegaan.

In het gunstige geval zijn de maatregelen afdoende en komt het ontwikkelingsproces weer op gang. De leerling gaat terug naar fase geel.

De leerling gaat naar fase rood als blijkt dat de rekenwiskundige ontwikkeling van de leerling dreigt vast te lopen of te stagneren. Externe deskundige hulp is noodzakelijk. De ouders van de leerling wordt verzocht extern diagnostisch onderzoeker in te schakelen. De school en de ouders/verzorgers melden de leerling aan voor een extern onderzoek.

Externe diagnostiek

De opbrengsten van de externe diagnostiek zijn uiteindelijk:

1. Een beeld van de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling binnen de vier domeinen

van rekenen-wiskunde.

2. Een beschrijving van het perspectief op lange termijn (koersbepaling).
3. Handelingsadviezen en concrete aanknopingspunten voor de begeleiding.

De externe onderzoeker schrijft een inhoudelijk verslag van zijn onderzoek met een handelingsadvies voor de begeleiding van de leerling. Indien van toepassing geeft de onderzoeker een ERWD indicatie voor de leerling af. De leerling houdt gedurende een half jaar intensieve (individuele) begeleiding.

Hoofdstuk 6. Begeleiding op school

De begeleiding van de kinderen met rekenwiskundeproblemen maakt onderdeel uit van de zorgstructuur binnen de groep en zal dus ook binnen die groep door de groepsleerkracht plaatsvinden. De begeleiding vindt plaats met de reguliere lesmethoden aangevuld met begeleidingstechnieken die zijn afgestemd op de problematiek van het kind.

Leerlingen met ernstige rekenwiskunde problemen:

- Krijgen zo nodig extra tijd;
- Mogen gebruik maken van een opzoekboekje;
- Mogen gebruik maken van een tafelkaart, waarop de tafels die de leerling wel geautomatiseerd heeft, zijn bedekt;
- Mogen gebruik maken van concreet rekenmateriaal;
- Krijgen slechts één rekenstrategie aangeboden;
- Mogen gebruik maken van een rekenmachine;
- Werken met de F-lijn van de methode Pluspunt.
- Werken met een eigen leerlijn afhankelijk van het niveau.

Hoofdstuk 7. Communicatie met ouders

Ouders worden betrokken bij de resultaten van hun kind en van alle stappen op de hoogte gebracht. Bij een eigen OPP worden zij geacht hiervoor te tekenen.